

О.В. Радченко,
к.держ.упр., доц., докторант кафедри
політології та філософії ХарРІ НАДУ

ЦІННІСТЬ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто взаємозв'язок та взаємозалежність таких наукових категорій як цінність, архетип, менталітет, ментальність, світогляд, ідеологія, політичний ідеал, національна ідея, політична свідомість, політична культура.

Ключові слова: цінність, менталітет, світогляд, ідеологія, національна ідея, політична культура.

Актуальність дослідження місця та ролі суспільно-політичних цінностей в системі державного управління пов'язана з тим, що жодна політична система, жоден державно-владний режим не можуть нормально функціонувати без даного феномена. Світ державного управління, як світ політичного, зазначає В. Кулябцева, неможливо уявити собі без політичних цінностей. Від самого виникнення політика і пов'язані з нею форми прояву потребували обґрунтування, виправдання, легітимізації. Політичні цінності в різні історичні епохи були покликані виконувати це завдання [9, с. 3].

У системі влади та державного управління визначальною характеристикою здійснення владної діяльності завжди є домінуюча роль особистої волі суб'єкта державної влади. У цій волі концентруються, насамперед, ті політичні й моральні цінності суб'єкта державної влади, що мотивують його політичну поведінку. Отже, формування та реалізація державної політики як і політичної діяльності взагалі завжди відбувається в межах і у відповідності з пануючою в суспільстві та притаманної індивідуальним суб'єктам влади системи суспільно-політичних і морально-етичних цінностей.

За визначенням Ю. Борисової, фундаментальне значення цінностей як компоненту макросоціальної системи полягає в тому, що ціннісна проблематика є об'єднуючою для представників всієї системи соціально-гуманітарного знання. Інтерес до аксіологічних феноменів зумовлюється важливим місцем останніх у соціокультурних процесах", і, перш за все, у забезпеченні духовної репродукції і розвитку людини і суспільства [3, с. 19].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що категоріальний ряд понять, пов'язаних з дефініцією “цінність”, вельми широкий; до його розробки долучалися представники різноманітних наукових течій. Значний внесок у розвиток аксіології зробили такі західні вчені як М. Вебер, Р. Даль, К. Клакхон, Р. Макрідіс, К. Нільсон, Р. Перрі, С. Хантінгтон, Ф. Фукуяма, К. Г. Юнг. В Україні відомі роботи таких науковців, як Ю. Борисова, Р. Додонов, О. Донченко, І. Кресіна, В. Кривошеїн, В. Лісовий, М. Михальченко, І. Патлах, Ф. Рудич, О. Таран, С. Фендрик.

Щоправда, у науковому світі ще не склалася усталена система однозначного тлумачення та сприйняття окремих категорій з досліджуваної низки. Нині, коли в суспільстві відбувається складний і неоднозначний процес переоцінки основ соціально-політичного буття, складається нова система соціальних і політичних цінностей для науковців актуальним є дослідження не вирішених раніше питань співвідношення, взаємозв'язку та взаємозалежності в ланцюгу категорій: цінність – сукупність цінностей – система цінностей – архетип – менталітет – ментальність – народний характер (дух) – світогляд – ідеологія – політичний ідеал – національна ідея – політична свідомість – політичне світосприйняття – політична культура, адже “терміни народжуються, коли відбувається узагальнення й абстрагування явищ матеріального світу, що є об'єктом пізнання, і відразу стають знаряддям наукового мислення й пізнання, оскільки без них неможливо узагальнено описати пізнавальний світ” [17, с. 7].

Постановка завдання даної статті передбачає, що для розкриття місця та ролі суспільно-політичних цінностей в системі державного управління необхідно визначитися з розумінням вказаних категорій та їх співвідношенням.

Отримані наукові результати дають підставу стверджувати, що власне цінністю є не тільки і не стільки властивість будь-якого об'єкта, скільки сама цінність є його суттю і одночасно умовою повноцінного буття. Як зазначав видатний американський антрополог К. Клакхон: “Поняття цінності являє собою точку співпадіння для різних спеціалізованих суспільних наук і є ключовим поняттям для інтеграції досліджень у гуманістиці” [1, с. 69]. У науковому обігу можна знайти близько 4 тис. джерел, в яких автори торкаються поняття цінності. При цьому, за М. Лосським, “одні виводять ціннісний аспект світу з індивідуально-психічних переживань, інші – з неспіхічних факторів;

одні вважають цінності – суб’єктивними, інші наполягають на існуванні також і абсолютних цінностей; одні говорять, що цінність є відношення, інші – що цінність є якість; одні вважають цінності ідеальними, інші – реальними, треті – не ідеальними, але й не реальними” [15, 225].

Цінності можуть представлятися як утилітарні задоволення інстинктивних потреб (у Р. Перрі: “є тільки одне первісне джерело цінностей, а саме – інтереси людини” [12, с. 42]); як продукт культурної діяльності соціуму (у В. Лапіна: “цінності – ... узагальнене уявлення людей про цілі і норми своєї поведінки, які втілюють історичний досвід і концентровано відображають сенс культури окремого етносу і всього людства загалом” [11, с. 5]); або ж як позачасові, ідеальні, іматеріальні, вічні утворення (у М. Гартмана: “цінності – такий самий останній “факт”, який ні з чого не виводиться, як і походження Всесвіту” [4, с. 196]).

Сучасна політична філософія визначає політичні цінності як “об’єкти, явища, ідеї, процеси політичного життя та їх властивості, до яких людина ставиться як до задовольняючих її соціальні потреби, інтереси і які залучає до сфери своєї життєдіяльності” [23, с. 644].

Конституювання цінностей системно відбувається на рівні взаємодії “індивід – соціум – держава”, де цінності виступають загальнообов’язковими нормами соціетального існування (правилами поведінки), що формують з сукупності індивідів цілісну і єднісну соціальну систему суспільства. Відтак цінності не тільки опосередковано визначають структуру суспільства, але й формують систему консенсусної узгодженості як вимогу існування єдиної системи політичності людської спільноти. Сформатовані в певну логічну структуру цінності володіють високим мобільним потенціалом, оскільки формуються та підтримуються кожною соціетальною одиницею – громадянином, сім’єю, групою, територіальною громадою, країною, людством. Саме цінності визначають характер та способи взаємодії суб’єктів в суспільстві, політиці, державному управлінні. В єдності ціннісного спілкування розглядає будь-які взаємодії П. Сорокін: по-перше, особи як суб’єкта взаємодії, по-друге, суспільства як сукупності індивідів, що взаємодіють, по-третє, культури як сукупності значень, цінностей та норм, якими володіють взаємодіючі особи, що

об'єктивують, соціалізують та розкривають ці значення [20, с. 429].

Сукупність цінностей певної особистості відбиваючись у її психосоціальній діяльності формує архетип. У К. Юнга – це сукупність первісних вроджених мотивів, що складають зміст “колективного несвідомого”, ціннісна природа якого “завжди несе в собі певний особливий “вплив” або силу, завдяки якій дія його носить нумінозний характер, тобто архетип зачаровує або спонукає до дій” [25, с. 27]. У О. Донченко “архетип – це глибинний психосоціальний конструкт інформаційно-енергетичної природи” [6, с. 24].

Архетип розуміється як надособистісна цілісність, вияв колективного несвідомого, що взаємодіє з свідомістю, як певна форма закритого для розвитку світогляду, нелінійного, циклічного погляду на життя. Різний базовий “комплект цінностей” формує різні архетипи. Так, у державно-управлінський та політичній сфері прийнято вирізняти чотири найбільш узагальнені архетипи: *тоталітарний* (в якому превалує традиція, єдина надособистісна норма); *авторитарний* (в якому функції традиції перебирає на себе воля вождя, а сила та енергія соціального інтелекту спрямовується на реалізацію цієї волі); *ліберальний* (в якому домінують гуманістичні цінності свободи особистості) та *демократичний* (інтегральний, в якому всі попередні включено на якісно новому рівні).

Домінування в суспільстві певних архетипів та властивих їм сукупностей цінностей обумовлює становлення ціннісної системи суспільства та менталітету відповідного етносу, народу, політичної нації, що у свою чергу вирішальним чином впливає на формування типу політичної системи, форми державно-владного режиму та політико-управлінських відносин в державі. Відтак **система цінностей** виступає “як універсальна, пролонгована, консистентна структура пріоритетів, що визначає бажаний життєвий проект і систему орієнтацій індивіда” [8, с. 114].

Система суспільних цінностей носить яскраво виражений консервативний характер, вона дуже повільно змінюється, в першу чергу змінам піддається структура цінностей, коли відбувається зміна певних пріоритетів. З огляду на особливості соціалізації особистості як процесу формування власної ціннісної системи, що відбувається у період дорослішання (орієнтовно з 3 до 20 років),

процес зміни суспільної системи цінностей відбувається протягом тривалості життя кількох поколінь (традиційно тривалість життя покоління відмірюється 30 роками), прискорюючись лише в буремні часи всеосяжних суспільно-політичних криз.

З вказаного очевидним є циклічний характер трансформації будь-якого суспільства, що змінюється відповідно до трансформації домінуючої системи цінностей, в якій місце одних стрижневих цінностей займають з часом інші, повертаючись за певний період в оновленій якості на новому витку (в наступному циклі). Зокрема, циклічного підходу дотримувався П. Сорокін, який поділяв культуру на три головні форми-“надсистеми” (ідеаціональну, чуттєву та ідеалістичну), котрі базуються кожна на різних ціннісних пріоритетах. При цьому ідеаціональна надсистема є неутилітарною, непрагматичною, оскільки реальність розглядається як духовна й нематеріальна. На противагу їй чуттєва форма заперечує будь-яку надчуттєву реальність та заявляє своєю основною цінністю сенсорну об’єктивну реальність, “поза якою або немає нічого, або є щось таке, що ми не можемо відчутти, а це еквівалент нереального, неіснуючого” [20, с. 430]. Ідеалістична надсистема за розумінням є синтезом двох інших. П. Сорокін дотримувався поглядів, що соціальна динаміка є періодичною зміною інтуїтивної й сенсорної надсистем культури. Розвиток відбувається через чергування циклів, кожний з яких вбирає в себе виникнення, становлення, деградацію та загибель.

Елементи ціннісної системи суспільства рефлектуючи в масовій свідомості на політичні та соціальні події відіграють провідну роль у формуванні менталітету. Політичні цінності як складова менталітету виступають виразниками інтересів особи та соціуму, відповідним соціальним замовленням на конкретні знання, що вагомі на даному етапі розвитку. Таким чином, когнітивний елемент свідомості формує зміст політичних цінностей.

Дослідники розрізняють категорії “масова свідомість”, “народний характер”, “менталітет” та “ментальність”. Масова *політична свідомість* формується на ґрунті повсякденного практичного досвіду людей і знаходить своє відображення у спостереженнях, навичках та уяві громадян як суб’єктів політичного процесу. Вона являє собою ціннісну сукупність – ідей, поглядів,

уявлень, переконань. Масова політична свідомість виступає процесом “комунікативної взаємодії” індивідуальних свідомостей, що спирається на ціннісну, нормативну структуру цієї комунікації, визначену категоріальну мережу соціального мислення мас” [16, с. 21]. У найбільш узагальненому вигляді масова свідомість виступає у формі національної свідомості як цілісної складної системи духовних феноменів та їх утворень, які сформувалися в процесі історичного розвитку нації і відображають основні засади її буття та розвою [7, с. 236].

Менталітет же, як явище розумового порядку, характеризує лише специфіку цієї свідомості відносно суспільної свідомості інших груп людей, причому, як правило, мова йде про такі великі групи, як етнос, нація або, принаймні, соціальна верства. При цьому масова свідомість носить хаотичний нерегульований характер, в той час як менталітет становить собою чітку “сформовану систему елементів духовного життя і світосприймання, яка зумовлює відповідні стереотипи поведінки, діяльності, способи життя різноманітних соціальних спільностей” [23, с. 352].

Вислів “народний характер” є синонімом менталітету певного народу. Однак при цьому поняття менталітет є ширшим, оскільки його носіями можуть бути й представники інших народностей та етносів, що проживають в одних територіальних рамках. Водночас менталітет може бути значно вужчим за народний характер в силу існування ієрархічності різноманітних менталітетів (менталітет селян, окремих професійних чи соціальних груп одного й того ж народу). І. Патлах у понятті менталітету також тісно взаємопов’язує і синтезує такі складні та змістовні категорії як національна та етнічна свідомість, ідентифікація й самоідентифікація, ірраціональні, архетипні складові, антропологічні та інші риси народів, що практично обіймають весь простір буття нації як єдиного соціального і культурного організму [18, с. 531].

Менталітет і ментальність досить часто ототожнюються. Однак, якщо менталітет становить собою певну стійку ціннісну систему, яка зумовлює відповідні стереотипи поведінки, діяльності, способи життя різноманітних соціальних спільностей (груп), індивідів, що включає сукупність ціннісних, символічних, свідомих чи підсвідомих відчуттів, уявлень, настроїв, поглядів,

світобачення, які визначають здатність спільностей та індивідів відповідно сприймати чи діяти, то ментальність – це своєрідна пам'ять народу про минуле, спосіб мислення і переживань, властивих людям даної соціальної і культурної спільноти психологічна детермінанта поведінки, яка формується історично і відтворює узагальнений минулий досвід її взаємозв'язку з навколишнім природним і соціальним середовищем. В. Таран вбачає в ментальності розумовий інструмент, яким представники певної соціальної групи володіють і користуються в неусвідомленій формі [22, с. 101], а Р. Додонов – особливий стиль світосприйняття тієї чи іншої людської спільності, ансамбль установок, моделей і стереотипів поведінки, емоцій, настроїв, які презентують спосіб життя людей [5, с. 96]. Таким чином, ментальність виступає складовою частиною менталітету.

Досить близькими поняттями є менталітет та *світогляд*. Термін “світогляд” увів у науковий обіг І. Кант, запозичивши його у Секста Емпірика у розумінні певної філософії життя (в німецькомовній традиції один з найвпливовіших напрямів сучасної філософії – “філософія життя” позначається якраз терміном *weltanschauung*, що в буквальному перекладі й означає світогляд). Світогляд – то є філософське сприйняття людиною навколишнього світу; система життєвих цінностей, переконань, ідеалів, поглядів особистості на об'єктивний світ та своє місце в ньому. На думку В. Кривошеїна “світогляд – це рівень усвідомлення, раціональної обробки та розумової інтерпретації явищ навколишнього середовища і внутрішнього світу; духовний каркас структури індивідуальної або суспільної свідомості, який складається з трьох основоположних компонентів – світовідчуття (світопереживання), світосприйняття, світорозуміння” [10, с. 6].

Отже, складовою світогляду є світовідчуття, світосприйняття та світорозуміння. В. Судакова саме з цих рефлексивних переживань існування виводить зародження світогляду. Світогляд, на думку дослідниці, надбудовується над ними, але не може подолати їх, і значною мірою задається ними. Так, народжена світовідчуттям обережність буде завдавати у світогляді людини пошук примиренських тенденцій і, відповідно, певний вибір політичних або релігійних ідей, тоді як агресивність виведе світогляд на конфліктно-

радикальну парадигму [21, с. 12].

Ще однією з форм політичної свідомості поряд із менталітетом та світоглядом визначається ідеологія як “система концептуально оформлених уявлень, ідей і поглядів на політичне життя, яка відображає інтереси, світогляд. Ідеали, настрої людей, класів, нації, суспільства, політичних партій, громад, рухів та інших суб’єктів політики” [23, с. 248].

Між світоглядом та ідеологією є багато спільного, але є й принципова різниця. Вона полягає в тому, що світогляд є характерною ознакою індивідуального світосприйняття, завжди статичного (що важко піддається будь-яким змінам), в той час як ідеологія притаманна, насамперед, соціальним спільнотам і носить яскраво виражений динамічний характер, оскільки становить засади організованої політичної діяльності із збереження, перетворення або руйнування суспільно-політичної дійсності. Ідеологія завжди базується на світогляді, але, в кінцевому рахунку, спрямована на його перетворення (вдосконалення). Таким чином, якщо світогляд розглядати як ціннісну систему усвідомлення суспільно-політичної дійсності, то ідеологія виступатиме механізмом модернізації цієї системи.

Відомий дослідник К. Нільсон визначає такі основні характеристики ідеології:

а) ідеологія поєднує набір норм, цінностей або ідеальних характеристик суспільства, окремих субкультур суспільства або декількох суспільств та пов’язує ці норми й цінності з питаннями розподілу влади у суспільстві;

б) ідеологія містить загальні теоретичні погляди на людину і суспільство, функція яких полягає в поясненні практики і обґрунтуванні принципів поведінки;

в) ідеологія містить принципи дії та намагається змінити людське життя і суспільство, а також санкціонувати і виправдати встановлений порядок шляхом підтримки і захисту [29, с. 37].

Ідеологія починається з віри в те, що суспільство може жити краще, аніж є насправді. Фактично, це є план удосконалення суспільно-політичного устрою. Тому основним змістом будь-якої ідеології є відповідний соціально-політичний ідеал. Охоплюючи населення всієї країни, такий ідеал перетворюється на

національну ідею. Національна ідея продукує ідеальний образ суспільства і держави, що має значну консолідуючу силу. Вона формує емоційно привабливі суб'єктивні картини майбутнього, ціннісні уявлення про основні принципи і переваги бажаної політичної організації суспільства, окреслює шлях до її розбудови.

Як правило, ідеологія не стільки тлумачить існуючий суспільно-політичний лад, скільки демонструє “як має бути” – синтезує реальні політичні процеси з інтересами та бажаннями соціальної спільноти, що є носієм і виразником даної ідеології. За Е. Даунсом, ідеологія являє собою словесний образ кращого суспільства та основних шляхів його створення. Відтак кожна ідеологія містить в собі елементи утопічності. Це обумовлюється необхідністю для реалізації відповідної ідеології залучення широких народних мас, а відтак розробники та носії ідеології намагаються представити її не як бажаний ідеал для своєї обмеженої соціальної спільноти, а як ідеал, що є більш сприйнятний для всього народу або більшості громадян. Отже, неминучим є розширення обіцянок та утопічних елементів, соціальний популізм, які в процесі державотворення в рамках відповідної ідеології об'єктивно призводять до розбіжності між обіцяним і дійсним, між словом і ділом.

Процес зближення світогляду та ідеології фіксує Р. Макрідіс, зазначаючи, що “ми маємо ті чи інші погляди на світ – тобто маємо “ідеї” про світ – і намагаємось певним чином осмислити те, що відбувається у ньому. Отож ми прихиляємося до тих, з ким маємо спільні цінності та ідеї – до тих, які цінують ті самі речі, які й ми цінуємо, які мають ті самі погляди на світ, які маємо ми самі. ...всі ми перебуваємо під впливом яких-небудь ідей... ми водночас і творці і творіння ідей – ідеологій” [28, р. 1].

Наприкінці ХХ ст. С. Хантінгтон фактично ототожнив ідеологію та світогляд. Розвиваючи погляди Д. Белла, цей американський політолог зазначає, що в сучасному глобальному світі класичні ідеології, які є продуктом виключно Західної цивілізації, все більше відходять на другий план. Натомість їх місце займають цивілізаційні світогляди – ціннісні системи, притаманні найбільшим з можливих соціальних спільнот – цивілізаціям, як “найвищим культурним спільностям людей і найширшому рівню культурної ідентифікації, крім того,

що відрізняє людину від інших біологічних видів” [24, с. 51].

Ціннісні системи великих соціальних спільнот (цивілізацій, країн, народів) прийнято називати політичною культурою. Зокрема, Ф. Фукуяма розглядає політичну культуру як найглибший рівень, який, вбираючи до себе структуру сім'ї, релігію, моральні цінності, етнічну свідомість, “громадянськість” та історичні традиції, найменше підлягає трансформаціям і тому пояснює взаємодії між рівнями громадянського суспільства (як царини спонтанно створених соціальних структур), інститутів та ідеологій [27, с. 9].

Царина дискурсу політичної культури містить безліч визначень і трактувань, величезну кількість досліджень та наукових праць, починаючи від відомих робіт С. Верби, Л. Пая, Г. Алмонда і закінчуючи цілим сучасним науковим напрямком. Загально визнаним є аксіологічне трактування політичної культури як “історичної системи широко розповсюджених, фундаментальних поведінкових, політичних цінностей” (Д. Дівайн [26, р. 3]), як “систему спільних цінностей, матеріальних або духовних, ідеальних” (С. Фендрік [13, с. 15]).

Політична культура як інтегральне явище обумовлює широкий взаємозв'язок з іншими категоріями проведеного дослідження. Так, політичну свідомість називає ядром політичної культури О. Барішполець, зазначаючи, що в “її основі лежать орієнтації, установки, цінності, стереотипи, які і визначають сприйняття особистістю політичних подій і фактів, її ставлення до влади і її поведінку в політичному процесі” [19, с. 87]. В. Лісовий поряд з політичною свідомістю додає до складових політичної культури ще й політичну поведінку (що, пов'язана з використанням влади або з намаганням вплинути на державу) та політичні інститути з їх впливом на попередні два елементи (наприклад, законодавство істотно коригує і свідомість, і поведінку) [14, с. 117]. Л. Пай, включає до політичної культури також політичні ідеали так діючі норми правління, виступаючи, таким чином, “проявом в агрегатній формі психологічних і суб'єктивних вимірів політики” [2, с. 14-15].

Таким чином, проведений огляд категоріального апарату дослідження свідчить про онтологічну близькість предметного поля термінів і дефініцій сукупність цінностей – система цінностей – архетип – менталітет – ментальність

– народний характер (дух) – світогляд – ідеологія – політичний ідеал – національна ідея – політична свідомість – політичне світосприйняття – політична культура, що за різних умов та під різними кутами зору перетинаються, перетікають одне в одне й об'єднуються тим, що в своїй основі основ містить категорію цінності.

Список використаних джерел

1. *Бакиров В.С.* Ценностное сознание и активизация человеческого фактора. – Х.: Вища школа, 1988. – 147 с.
2. *Баталов Э.Я.* Политическая культура современного американского общества. – М.: Наука, 1990 – 256 с.
3. *Борисова Ю.В.* Традиціоналістські та модерністські цінності в структурі молодіжної ціннісної свідомості: соціологічний аналіз: Автореф. дис. ... к.соц.н. – Х, 2001. – 20 с.
4. *Горништейн Т.Н.* Проблема объективности ценностей в философии Николая Гартмана // Проблема ценности в философии. – М.-Л.: Наука, 1966. – с. 194 – 218.).
5. *Додонов Р.А.* К вопросу о соотношении идеологии и ментальности // Культурологічний вісник: Наук.-теорет. щорічник Нижньої Наддніпряни. – 1996. – Вип.3. – С. 96 – 102.
6. *Донченко О., Романенко Ю.* Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення) монографія. – К.: Либідь, 2001. – 334 с.
7. Етнос, нація, держава. Україна в контексті світового етнодержавницького досвіду / Ю.І. Римаренко, М.М. Вівчарик, О.В. Картунов, І.О. Кресіна та ін. – К., 2000. – 516 с.
8. *Косова Л.Б.* Динамика ценностных ориентаций: анализ результатов эмпирического исследования // СОЦИС. – 1994. – № 2. – С. 114 – 118.
9. *Кривошеїн В.В.* Політичне світосприйняття як система: структурно-компонентний аналіз: Автореф. ... к.політ.н. – Дніпропетровськ, 2003. – 22 с.
10. *Кулябцева В.Н.* Политические ценности и их трансформация в условиях современной России: Автореф. дис. к.полит.н. – Ставрополь, 2004. – 21 с.
11. *Лапин Н.И.* Модернизация базовых ценностей россиян // Социологические исследования. – 1996. – № 5. – С. 5.
12. *Лебедев И.А.* Политические ценности как сложный и многомерный объект // Вестник Моск. ун-та. Сер. 12: Полит. науки. – 1999. – № 2. – С. 38 – 49.
13. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посіб. / За заг. ред. А.В.Яртіся, С.М. Фендрика, С.О. Черепанової. – Львів: Світ, 1994. – 496 с.
14. *Лісовий В.* Політика. Ідеологія. Культура. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1997. – 352 с.
15. *Лосский Н.О.* Ценность и Бытие. Бог и Царство Божие как основа ценностей. Бог и мировое зло. – М.: Республика, 1994. – 432 с.
16. *Любимый Я.* Современное массовое сознание: динамика и тенденции развития – К.: Наука, 1993. – 144 с.
17. Мова і соціальні процеси / Відп. ред. З. Терлюк. – Львів: Державний ун-т ім. І.Франка, 1997. – 107 с.
18. *Патлах І.М.* Національний менталітет: теоретико-концептуальна парадигма // Держава і право: Зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. – Вип. 9. – К.: Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького НАН України; Спілка юристів України, 2001. – С. 528 – 538.
19. Політична культура демократичного суспільства: стан і перспективи в Україні / Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 26-27 лютого 1998. – К.: Гнозис, 1998. – 226 с.
20. *Сорокин П.* Социокультурная динамика // Человек. Цивилизация. Общество. – М.: Политиздат, 1992. – С. 425 – 524.
21. *Судакова В.Н.* К вопросу о феноменологической природе мировоззрения // Мировоззрение в развитии: сущность, функции, уровни: Сб. науч. тр. – Д.: ДГУ, 1990. – 480 с.
22. *Таран В.О.* Ідеологія перехідного суспільства: (соціально-філософський аналіз

ідеологічного процесу в пострадянській Україні). – Запоріжжя, 2000. – 316 с.

23. Філософія політики: Короткий енцикл. словник / авт.-упоряд.: В.П. Андрущенко та ін. – К.: Знання України, 2002. – 670 с.

24. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций.– М.: ООО Изд-во АСТ, 2003. – 605 с.

25. Юнг К.Г. Архетип и символ: Пер.; Предисл. А.М. Руткевича; Примеч. В.М. Бакусева и др. – М.: Знание, 1994. – 340 с.

26. Devine D. The Political Culture of the United States. – Boston, 1972. – 357 p.

27. Fukuyama F. The Primacy of Culture // Journal of Democracy. – 1995. – Vol. 6. – № 1. – P. 7 – 14.

28. Macridis R.C. Contemporary Political Ideologies. – Boston-Toronto: McClelland and Stewart, 1986. – 286 p.

29. Nielson K. Marxizm and the moral point of view: morality, ideology and historical materialism. Boulder, L, 1989. – 180 p.

Radchenko O.V. A value is in the system of public administration: category aspect.

The article examines intercommunication that interdependence of such scientific categories as value, archetype, mentality, mentality, world view, ideology, political ideal, national idea, political consciousness, political culture.

Key words: value, mentality, world view, ideology, national idea, political culture.

Радченко А.В. Ценность в системе государственного управления: категориальный аспект.

Рассмотрена взаимосвязь и взаимозависимость таких научных категорий как ценность, архетип, менталитет, ментальность, мировоззрение, идеология, политический идеал, национальная идея, политическое сознание, политическая культура.

Ключевые слова: ценность, менталитет, мировоззрение, идеология, национальная идея, политическая культура.